

Ana Geršak

Dušan Čater: *Pojdi z mano.*

Novo mesto: založba GOGA (zbirka Lunapark), 2009.

Gugalnica, eno izmed knjižnih področij zbirke Lunapark, na katerem se predstavlja tudi novi roman Dušana Čatra *Pojdi z mano*, je po besedah urednikov namenjena “bralcem, starim od približno 10 do 14 let”, toda to ne izključuje možnosti, da bi ob prebiranju gugalniškega izbora užival tudi kdo, ki je to starostno mejo že (davno) presegel. Čatrov roman ne skriva želje, da bi ugajal zastavljeni ciljni skupini (“od 10 do 14 let”), hkrati pa se ne pretvarja, da ponuja kaj več od obljubljenega in pričakovanega – pred nami je formalno korektno izpeljana mladinska pripoved, ki svoj presežek ustvarja na napetem stopnjevanju vsebine in ne slogovni bravuroznosti ali motivno-tematski izvirnosti; poglobitni adut romana sta avtorjeva domiselna uporaba “standardnih” mladinskih klišejev in tekoča dramska zasnova zgodbe, ki se ne izteče v katarzični *happy end*, temveč okamni v trenutek nedorečene groze.

Roman se začne kot preigravanje preverjene pustolovske formule, ki se prepleta z osebno “dramo” (pogojno rečeno) glavnega junaka Manca (Mateja): štirje prijatelji (tokrat brez psa) se na Mančevo pobudo odpravijo v hosto, da bi posneli nekaj fotografij s temo *Neznana Slovenija*. Medtem ko preostali trije veselo šklocajo napol razpadle in na videz opustošene bajte, v katerih za okni strašijo brezzobe starke, se Manc, upornik z razlogom, ukvarja s hudimi eksistencialnimi problemi; zanj je gozd zatočišče, beg pred civilizacijo, ki ga bo vsak čas izobčila, ker je ukradel mobilni telefon. Seveda ga sploh ni ukradel, junaki vendar ne kradejo, Manc pa v sebi nosi nekaj “tragičnih” (pogojno rečeno) herojskih potez: krivdo za storjeni zločin si je naprtil, da bi zaščitil mlajšega brata, zdaj pa tvega, da ga izključijo iz šole. In če te kaj takega doleti pri trinajstih, štirinajstih, se zdi, da je sveta res konec, posebno če ti geni (oz. pomen, ki ga genetskemu materialu pripisujejo nekatere vzgojno-izobraževalne ustanove) in zahrbtna “poimenska determiniranost” (v junakovi družini se vsi moški predstavniki odzivajo na ime Manc) ne napovedujejo nič kaj

lepe prihodnosti: Mančev oče, stari Manc, je (seveda) kronični alkoholik, njegov najstarejši sin Manc prav tako, junak Manc – Matej – pa se v zgodbi odvaja kajenja (odveč je dodati, da ga bo na koncu opustil ...) in razmišlja, kako bi se izognil gensko-imenski usodi.

Zgodbo pripoveduje tretjeosebni personalni pripovedovalec, osredotočen na Manca in njegovo doživetje dogodkov; to romanu doda prej omenjeno dvoplastnost, saj omogoča gladko prehajanje med zapisovanjem zunanjega, objektivnega sveta in junakovo notranjo negotovostjo. Podobno dvosmerno je mogoče brati tudi sam naslov romana, kot eksplicitno vabilo bralcu, naj se pridruži pustolovščini, in kot repliko v osrednjem dialogu med Mancem in njegovim najboljšim prijateljem Otom:

“”Šel bom,” je rekel Manc. “Nekam bom šel.”

“Kam boš šel, Manc?”

Spet premolk. Ogenj je prasketal in blagi veter je majal vrhove dreves. V zraku je dišalo po dimu in gozdu. Toplo jima je bilo.

“Pojdi z mano!” je potem rekel Manc. “Oto, pojdi z mano!””

Ko to izreka, je Manc že na poti, čeprav se tega še ne zaveda popolnoma, skupaj z njim pa hote ali nehote tudi njegovi sopotniki, Oto, Mina in Špurč iz fotografskega krožka. Nekje med šklocanjem naravnih lepot neznane Slovenije in srečevanjem s pestro množico hribovskih posebnosti na meji psihopatološkega se namreč družba v gozdu izgubi. To še zdaleč ni dobro: v knjigi *Pojdi z mano* domači gozdovi šumijo nadvse zlovešče, vse, kar je ostalo od nekoč toliko opevane vaške idile (prefiltrirane skozi Mančeve spomine, ki jih je, kot kaže, dobro pregnetla bevkovska, kosmačevska in ingoličevska klasika), je stara ženica s krvavim predpasnikom, ki v rokah drži obglavljeno kokoš in vztrajno ponavlja: “Nejč jes ne vej” ... Od tedaj se Mančev beg v varno zavetje otroških spominov (v katere se je nemogoče vrniti, kot je nemogoče znova zaživeti v porušeni dedkovi domačiji) spreminja v kolektivno travmo: družba ima ves čas občutek, da jo nekdo zasleduje, zjutraj se na tleh pojavljajo sumljivi cigaretni ogorki, ki za spremembo niso Mančevi, mobiteli kot simboli civilizacijskega napredka in stika z zunanjim svetom skrivnostno izginjajo (družba je zdaj zares odrezana od sveta – kakšne so že bile srhljivke pred iznajdbo mobitela?!), zato pa se prav tako skrivnostno prikazujejo izgubljene majice znamke Zara (civilizacija le ni še čisto izginila) in sveže – tudi *sveže zapolnjene* – gomile. In tudi ko četverica končno prispe do vasi, ji odreditve ne prinesejo stacionarni telefoni (teh seveda nihče nima), temveč – mobitel, ki ga je slučajno našel eden izmed sumljivih vaščanov ...

Neznana Slovenija je torej Slovenija zakotnih, zahrbtnih vasic, v katerih se življenje še zmeraj ni spremenilo, v katerih še niso iznašli

vložkov (mimogrede: lik Mančeve otroške prijateljice Zdenke, ki razsvetli zadevo z mesečnim perilom in s tem razkrije dodatno bedo podeželja, se izkaže za narativni spodrsrljaj, saj nima drugega namena razen opisanega) in v katerih so ljudje taki kot okolje, v katerem bivajo – če pa je okolje zaostalo, to pomeni ... Vendar v žanru, ki si ga je tokrat izbral Čater, drugače pač ne more biti: v srhljivki so – kot v kriminalki – osumljeni vsi, ki so v zgodbo vpleteni, in če skupino mestnih otrok lovi potencialni psihopatski morilec, morajo biti vpleteni takšni in nič drugačni, namreč kot da bi pravkar izšli iz kroga prijateljev družine Addams.

Igra skrivalnic, v katero se zbrana družba skupaj z zasledovalcem (fantomskim?) ujame, je opisana živo, gibčno, s spretno montiranimi zatemnitvami, ki kot v filmu zabrišejo nekaj trenutkov dogajanja in ohranjajo bralčevo napetost. Najučinkovitejša zatemnitev je seveda praznina ob koncu, tista neizrečenost, ki pove vse in še več: nenadoma se v retrospektivi izkaže, da doživeta zgodba ni bila tako nedolžna, kot se je sprva zdelo, zapisovanje datumov (od četrтка, 2. junija, do ponedeljka, 6. junija 2005) pa romanu doda srhljivo dokumentarno podrobnost.

Poleg zgodbenega okvira so tudi štirje protagonisti zasnovani shematsko, skladno z zahtevami žanra (tokrat mladinske pripovedi): uporniškemu Mancu se na poti pridružijo njegov najboljši prijatelj, šarmer Oto z neverjetnim darom za pripovedovanje, njegova razvajena malomeščanska punca Mina, hčerka igralke in dirigenta, ki jo bolj kot vse na svetu skrbi, ali bo spet našla slavni mobitel in izgubljeno majico znamke Zara, ter zoprni, požrešni egoman Špurč, naslednik avtokleparskega imperija, ki s svojo brezobzirnostjo večkrat sproži dodaten zaplet. Vendar so tako tipizirane poteze posameznih likov kot tudi razpoznavni zgodbeni okvir le ogrodje, ki ga je znal avtor z inventivnimi in inovativnimi detajli maksimalno izkoristiti, ga v obeh primerih presegel in s tem razširil starostno mejo bralcev, ki jih roman *Pojdi z mano* posrka vase.